

Kunnskapsdepartementet

Vår ref: KF 23. september 2019

Teknas høringssvar til NOU 2018:12 Lærekraftig Utvikling (Markussen-utvalget)

Tekna er den største masterforeningen i Norge, og den største fagforeningen i Akademikerne med over 80 000 medlemmer. Våre medlemmer har mastergrad eller mer fra teknisknaturvitenskapelig fagområde.

Tekna vil takke regjeringen for å ta initiativet til en kompetansereform som skal styrke norske arbeidstakers mulighet til å lære hele livet. Livslang læring er avgjørende for våre medlemmers mulighet til å stå i arbeid gjennom hele yrkeslivet og for å sikre at de kan utføre sine oppgaver på en mest mulig effektivt og god måte. Våre medlemmer melder om et stort behov for etter- og videreutdanningstilbud som er både relevante for deres fagfelt og arbeidsoppgaver og som er innrettet på en måte som lar seg kombinere med jobb.

Overordnede innspill

Tekna vil starte med å understreke to grunnleggende premisser som vi mener er avgjørende for at kompetansereformen skal sikre at vi alle kan lære hele livet:

- 1. Kompetansereformen kan ikke finansieres ved å trekke ressurser og midler fra dagens kunnskapssektor.**

Kunnskap er Norges viktigste ressurs. En solid grunnutdanning er fundamentet for videre læring. Det er også avgjørende at kunnskapssektoren fortsetter å utvikle ny kunnskap. Tiltakene i kompetansereformen må finansieres med friske midler, ikke omdisponeringer av eksisterende bevilgninger til kunnskapssektoren.

- 2. Kompetansereformen må ikke undergrave gratisprinsippet i norsk utdanning**

Lik rett til kunnskap er avgjørende for å sikre like muligheter for alle og et verdiskapene, kunnskapsbasert arbeidsliv. Kompetansereformen må ivareta og styrke mulighetene hver enkelt person har for å gjennomføre ordinær utdanning og etter- og videreutdanning, uavhengig av personlig økonomisk situasjon.

Med disse forbeholdene er Tekna positive til flere av forslagene i rapporten. Spesielt vil vi trekke frem de foreslåtte endringene av offentlige støtteordninger for livsopphold under utdanning. Endringer i regelverket rundt dagpenger og statens lånekasse for utdanning er tiltak som Tekna lenge har etterspurt. Vi mener det er helt nødvendig at de foreslåtte endringene på disse feltene iverksettes så raskt som mulig!

Tekna har også lenge påpekt behovet for å gjennomgå regelverket og finansieringssystemet for UH-sektoren. Vi trenger endringer som styrker sektorens evne og insentiv til å opprette kurs og utdanningsløp som dekker våre medlemmers kompetansebehov og som lar seg kombinere med full jobb. Utvalgets forslag om Program for arbeidslivsdrevet kompetansebygging og kostnadsdekning for mindre emner anser vi som egnet tiltak for å oppnå dette.

Tekna er derimot skeptiske til forslagene som legger opp til økt bruk av individuell egenbetaling. Tekna er bekymret for at dette vil medføre at mulighetene den enkelte har til å delta i etter- og videreutdanning vil avhenge av betalingsevne. Gratisprinsippet og lik rett til utdanning er hjørnesteinen i det norske kunnskapssamfunnet og avgjørende forutsetninger for å sikre at vi også i fremtiden vil ha et samfunn preget av små forskjeller, høy produktivitet og tillit.

For å sikre et tilstrekkelig løft for investeringer i kompetanse er Tekna likevel åpne for visse forenklinger for bruk av egenbetaling. I slike tilfeller mener vi at dette må basere seg på at det skal være arbeidsgiver som har ansvaret for at deres arbeidstakere tilegner seg nødvendig kompetanse. For personer som står utenfor arbeidslivet kan ansvaret for en slik egenbetaling ligge hos det offentlige i form av NAV.

Nærmere om de foreslåtte tiltakene

Tekna har tatt utgangspunkt i sorteringen av forslag som er brukt i Kunnskapsdepartementets høringsnotat til denne saken og har følgende innspill til de enkelte forslagene under:

Tiltak som anbefales testet ut i mindre skala

1. Utvidet rett til videregående opplæring

Tekna støtter dette forslaget og mener det er positivt at flere får muligheten til å tilegne seg kompetansen de trenger for å lykkes i arbeidslivet. Den høye endringstakten i arbeidslivet vil innebære at mange vil ha behov for å ta nye utdanninger på alle nivåer gjennom yrkeslivet.

2. Tilleggs lån i Lånekassen

Tekna er positive til at det innføres et ytterligere lån for å muliggjøre økt deltagelse i Livslang Læring.

Tekna mener at aldersgrensen på 30 år er problematisk da det vil være mange studenter under 30 år som er i en livssituasjon der de har store økonomiske forpliktelser.

3. Prøveordning med tilskudd til studieavgift og livsopphold under utdanning og opplæring

Tekna er som tidligere omtalt kritiske til at livslang læring i stor grad skal finansieres gjennom egenbetaling fra enkeltpersoner. Dersom man skulle gå inn for en slik løsning vil det være helt nødvendig med en støtterordning for å dekke studieavgifter for den enkelte.

Forslaget om en lønnsrefusjonsordning mener vi er viktig for den enkelte arbeidstaker som ønsker å søke om undervisningspermisjon for å utvikle egen kompetanse. Dette er spesielt viktig for arbeidstakere som har kompetansebehov de ønsker dekket, men som ikke arbeidsgiver har ansvaret for å dekke.

Tekna mener også det er positivt at disse ordningene kan gjøres gjeldende for bedrifter. Spesielt for små og mellomstore bedrifter vil dette kunne gjøre det lettere å både betale for kurs og kompetansetiltak.

4. Dagpengemottakere med utdatert fagbrev som trenger ny videregående opplæring

Tekna er positive til dette forslaget.

Tiltak som anbefales iverksatt umiddelbart.

5. Program for arbeidslivsdrevet kompetansebygging

Tekna mener at dagens system i for liten grad stimulerer til satsing på EVU i UH-sektoren og er derfor positive til hovedtrekkene i dette tiltaket. Det er viktig at kurs og tilbud som utvikles svarer på arbeidslivets behov og et tett samarbeid mellom virksomheter og kunnskapsinstitusjoner er avgjørende for å sikre at man kommer frem til gode tilbud som holder både høy faglig kvalitet og som er relevante for arbeidstakere og virksomheter.

Samtidig er vi skeptiske til at deler av finansieringen foreslås å tas fra den eksisterende basisbevilgningen til UH-sektoren. Basisbevilgningen er avgjørende for å sikre at universiteter og høyskoler har det strategiske handlingsrommet de trenger for å utføre sitt samfunnsoppdrag på en god måte. Heller enn å svekke basisbevilgningen bør finansieringen av «Programmet» komme i form av friske midler. Vi er også usikre på om den foreslåtte finansielle rammen, som er ment å trappes opp til omtrent 700-800 millioner kroner årlig, vil være tilstrekkelig til å oppfylle visjonene om at vi alle skal lære hele livet. Utvalgets forslag er likevel et stort steg i riktig retning og vil gi et

godt grunnlag for å vurdere effekten av programmet og hvorvidt det i fremtiden bør styrkes ytterligere.

Tekna vil igjen understreke at egenbetalingselementet i alle faser av dette programmet, også i driftsfasen, må legges på arbeidsgiver og offentlige myndigheter, ikke den individuelle kursdeltaker.

Tekna bedriver i dag en omfattende kompetansevirksomhet for våre medlemmer og har lang erfaring med å utvikle egne kurs eller drifte kurs utviklet i samarbeid med eksterne aktører. Det er viktig at rammene for programmet åpner for deltagelse fra arbeidstakerorganisasjoner og faglige foreninger. Programmet må åpne for at slike aktører kan inngå både som leverandør av kurs og kompetansetiltak, men også som etterspørre av kurs eller drifter av kurs som utvikles i samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og aktører i arbeidslivet.

6. Egen satsing på kompetanse for innovasjonsprosjekter

Tekna støtter forslaget.

7. Fjerne 30-poengregelen i fagskolene

Ingen kommentar

8. La fagskoler søke om selvakkrediteringsrett

Ingen kommentar

9. Resultatbasert tilskudd til fagskolene bør gis til de enkelte fagskolene i stedet for til fylkeskommunene

Ingen kommentar

10. Kostnadsdekning for mindre emner ved universiteter og høyskoler

Tekna er positive til forslaget og mener det er viktig å sikre at UH-sektoren kompenseres for kostnadene som ligger i å opprette flere mindre emner heller enn noen få store emner. Vi støtter utvalgets vurdering om at dette må innrettes på en måte som kun fjerner disinsentivet som i dag eksisterer ved å opprette mange mindre emner heller enn noen store.

11. Økt resultatfinansiering av betalingsstudier

Tekna frykter en utvikling der mulighetene enkeltpersoner har for å sikre seg tilstrekkelig kompetanse avhenger av privat økonomi. I den grad man åpner for økt bruk av egenbetaling må man sikre at dette ansvaret ikke faller på den enkelte. Slik vi oppfatter dette forslaget har utvalget lagt til grunn et premiss som ikke kan aksepteres. Utvalget påpeker at dette vil være et godt tiltak for «individer som har en arbeidsgiver som ikke tar ansvar for formell kompetanseheving». Tekna mener at det er høyst problematisk med løsninger som kan gjøre det lettere for arbeidsgivere å slippe å ta ansvar for sine ansattes kompetanseutvikling.

Tekna er også kritiske til premisset i denne delen i rapporten om at dersom UH-sektoren skal kunne øke sin kapasitet for å tilby EVU tilstrekkelig i tiden fremover vil dette ikke kunne finansieres over offentlige budsjetter og må derfor i større grad basere seg på en delbetaling fra de som deltar i EVU. Dette er vi ikke enige i og mener at vi må legge opp til at kapasitetsøkningen innen EVU må finansieres av det offentlige og arbeidsgiversiden, ikke den enkelte.

12. Program for fleksibel læring

Tekna støtter forslaget, men vil understreke at et slikt program må innebære stor grad av åpenhet slik at satsninger som får støtte til å utvikle nye former for undervisning lett kan tas i bruk av andre aktører i deres virksomhet. Det er også viktig at kriteriene for søknad og gjennomføring av tiltak er enkle å forholde seg til for institusjonene.

13. Kvalitet i Bedriftsintern opplæring (BIO)

Tekna støtter forslaget.

14. Opptak til enkeltemner i høyere utdanning uten å ha dokumentert studiekompetanse

Til tross for at utvalget understreker at dette kun skal gjelde der det ikke vil gjøres i tilfeller der det er til hinder for undervisningen vil dette være utfordrende å sikre i praksis. Forelesere bør alltid tilpasse undervisningen til studentenes kunnskapsnivå og et stort spenn i kunnskapsnivået kan derfor være utfordrende.

Heller enn å fjerne kravet om realkompetansevurdering bør regjeringen fokusere på å forenkle prosessen med realkompetansevurderinger slik at flere kan kvalifisere til deltagelse i undervisning ved universiteter og høyskoler. Se også punkt 24.

15. Gi eksamensrett for betalende studenter uten studiekompetanse i høyere utdanning

Tekna viser her til våre kommentarer til forslag 16.

16. Studiestøtte hele livet

Tekna er veldig positive til at man tilpasser dagens regelverk for mottak av studiestøtte til behovene som følger av livslang læring. Spesielt er det positivt at man fjerner begrensningen på 45 år for å motta full støtte fra lånekassa.

Men vi vil understreke at forslag E om å fjerne omgjøringsstipendet ikke burde begrense seg til personer over 35 år, men burde avskaffes generelt.

Tekna mener også at det foreslåtte gjeldstaket i forslag C er for lavt. Dersom det skal innføres burde man samtidig knytte det ordinære studielånet til grunnbeløpet. For øvrig mener Tekna at studielånet bør knyttes fast til å utgjøre 1,5 G.

17. Utdanning med dagpenger

Tekna er meget positive til at man åpner for at man kan delta i undervisning uten å miste retten til dagpenger.

Likevel mener vi at det er en svakhet at utvalgets forslag setter en karantenetid på tre måneder før man kan starte studier. Norsk arbeidsliv preges av stadig raskere endringer og stadig høyere krav til kompetanse. For personer som mister jobben og ser at utdanning vil være avgjørende for å omstille seg er det positivt om dette kan skje raskest mulig. Dette så vi tydelig under forrige oljekrise, da mange av våre medlemmer mistet jobben.

Ettersom mange utdanningsløp er semesterbasert kan en karantenetid på 3 måneder i ytterste fall innebære en reell karantenetid på opptil 9 måneder avhengig av når på året man blir arbeidsledig. Dette kan føre til at dyktige arbeidstakere må vente lenge for å starte med nødvendig kompetanseutvikling. Det gir også insentiver til å droppe videreutdanning og heller gå inn i en jobb der deres kompetanse underutnyttes.

Tekna anerkjenner at dagpenger ikke er ment som en støtteordning for livsopphold under studier. Tekna mener likevel at de store endringene i kompetansebehovet i arbeidsmarkedet tilsier at vi bør tenke nytt om hvordan vi benytter denne støtteordningen. Vi mener fordelene ved å la arbeidsledige starte kompetanseutvikling umiddelbart er så store at det rettferdiggjør en grunnleggende endring i hvordan vi innretter dagpengeordningen. Ettersom dagpenger kun utgjør 2/3 av tidligere lønn tror vi muligheten til å studere i hovedsak vil benyttes av de som har et reelt behov for kompetanseheving dersom de skal finne en ny jobb der deres erfaring og kompetanse benyttes på en god måte.

Tekna mener derfor at man burde åpne for at man allerede fra dag en av dagpengeperioden kan starte et studieløp på opptil 20 studiepoeng.

For øvrig støtter vi utvalgets forslag om at mengden studiepoeng kan oppjusteres i perioder med lavkonjunktur i enkelte bransjer eller geografiske regioner. I slike tilfeller vil det ofte være enda mindre hensiktsmessig med en begrensning på denne muligheten siden det i mindre grad vil være realistisk at kravene om å være reelt arbeidssøkende vil føre til at man får ny jobb.

18. Utdanning med sykepenger

Tekna støtter forslaget uten ytterligere kommentarer

19. Øke støtten til fylkeskommunenes arbeid med mobilisering og koordinering

Ingen kommentar

Tiltak som anbefales utredet

20. Fleksibilitetsinsentiv i finansieringssystemet

Det er et klart og tydelig behov for flere kurs og programmer som kan kombineres med en full jobb. Likevel er det usikkert om et slikt insentiv vil være hensiktsmessig å forholde seg til. Merarbeidet som vil inngå i å sikre denne formen for finansiering kan fort bli omfattende. Samtidig er det en klar

risiko for at institusjonene i for stor grad oppretter fleksible tilbud for å sikre finansiering heller enn å tilpasse seg etterspørselen.

Ettersom dette er et tiltak som foreslås utredet vil Tekna støtte forslaget, men understreker at det kreves en grundig utredning i forkant som også tar stilling til alternative løsninger som kan ivareta intensjonen på en mindre byråkratisk måte.

21. Nye unntak i egenbetalingsforskriften

Tekna støtter at dette utredes videre men vil understreke at man bør legge til grunn at potensielle endringer ikke medfører en utvikling der ansvaret for finansiering faller på den enkelte. Tekna tror det finnes muligheter for å komme frem til et hensiktsmessig system som gjør det lettere for virksomheter, både private og statlige, å finansiere kompetanseutvikling av de ansatte i kurs tilbudt av UH-sektoren.

22. Aldersbestemt kandidatindikator

Tekna mener at kandidatindikatoren bør fjernes for alle aldersgrupper, heller enn kun de over 30 år.

23. Godkjenningsordning for ikke-formelle opplæringstilbud

Tekna er meget positive til forslagene, men vil understreke at det vil være utfordringer knyttet til hvordan denne ordningen skal praktiseres. Det viktigste er å sikre at etterspørselssiden sikres oversikten og kunnskapen for å finne de rette EVU-tilbudene som møter deres behov.

Tekna støtter forslaget i at man i en eventuell godkjenningsordning sikrer et tett samarbeid med partene i arbeidslivet. Dette er et felt der Tekna har lang erfaring fra arbeid vår faglige kompetanseaktivitet og samarbeid med ulike bransjer om kompetansegodkjenningsordninger og sertifiseringer. Dette er et område der vi ønsker å delta aktivt i det videre arbeidet frem mot et mer helhetlig system for godkjenning av ikke-formelle opplæringstilbud.

24. Bedre system for realkompetansevurdering

Tekna mener at dette vil være helt avgjørende for å sikre en utvikling der det blir lettere å kartlegge og benytte kompetanse. Tekna deler utvalgets vurdering av at dagens system er for fragmentert og underutviklet. Tekna er derfor meget positive til forslaget og mener at arbeidet med å sikre mer enhetlig praksis bør starte umiddelbart. I den forbindelse bør man se på nasjonale retningslinjer for hvordan disse kompetansevurderingene gjøres.

Med vennlig hilsen

Tekna – Teknisk-naturvitenskaplig forening

Line Henriette Holten

Generalsekretær